

بررسی کارکرد سوئیت و ضرورت تقویت سیستم‌های جایگزین

معاونت پژوهش‌های اقتصادی
دفتر: مطالعات اقتصادی

کد موضوعی: ۲۲۰
شماره مسلسل: ۱۴۱۹۸
اسفندماه ۱۳۹۳

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۱	مقدمه
۲	۱. معرفی سوئیفت
۲	۱-۱. تاریخچه سوئیفت
۵	۱-۲. اهداف سوئیفت
۵	۱-۳. سرمایه و سهام سوئیفت
۷	۱-۴. قوانین مرتبط با هیئت مدیره
۸	۱-۵. نظارت در سوئیفت
۱۱	۱-۶. کاربردهای عمده سوئیفت
۱۲	۱-۷. خدمات پیام‌دهی
۱۲	۱-۸. امنیت سوئیفت
۱۳	۲. بررسی ساختار سوئیفت
۱۳	۲-۱. سهام‌داران سوئیفت و حقوق آنها
۱۵	۲-۲. تعهدات و خدمات سوئیفت به مشترکین
۱۶	۲-۳. طرز کار سوئیفت
۱۷	۳. موارد استفاده حقوقی و اطلاعاتی از پیام‌های سوئیفتی
۱۷	۳-۱. برنامه ردیابی تأمین مالی تروریست‌ها
۱۸	۳-۲. نظارت معاملات سوئیفت توسط آژانس امنیت ملی آمریکا
۱۹	۴. تحریم سوئیفت
۲۱	۵. سوئیفت و نظام بانکی ایران
۲۱	۵-۱. همکاری در دوره قبل از تحریم توسط سوئیفت
۲۱	۵-۲. شرایط نظام بانکی بعد از تحریم توسط سوئیفت
۲۲	۵-۳. سامانه پیام‌رسانی الکترونیکی مالی (سپام)
۲۵	۶. مزایا و معایب عضویت در سوئیفت
۲۵	۶-۱. مزایا
۲۶	۶-۲. معایب
۲۶	بحث و نتیجه‌گیری
۲۹	پیوست
۳۰	منابع و مأخذ

بررسی کارکرد سوئیفت و ضرورت تقویت سیستم‌های جایگزین

چکیده

سوئیفت به عنوان یک شرکت سهامی، در راستای تسهیل مبادلات پیام‌های مالی در سطح جهان و ایجاد امنیت در انتقال این پیام‌ها فعالیت می‌کند. در این مطالعه ساختار سوئیفت و نحوه فعالیت آن و همچنین نحوه تعامل ایران با سوئیفت قبل و بعد از تحریم بررسی شده است. نتایج حاصل از تحقیق نشان می‌دهند، استفاده از این نهاد بین المللی در جهت اعمال فشار و تحریم علیه برخی کشورها با مقاصد سیاسی و نامرتبط با این نهاد، اعتبار این مؤسسه را مخدوش کرده است و به دلیل اینکه سوئیفت با استفاده از استانداردها و پروتکل‌های خاص، بین مؤسسات پولی، بانکی و مالی «زبان» مشترک مالی ایجاد می‌کند، کشورهایی که مورد تحریم این شرکت قرار گرفته‌اند می‌توانند با به‌کارگیری امکانات خود، سیستم جایگزینی را از طریق استفاده از این زبان مشترک راه‌اندازی کنند. ایران و کشورهایی نظیر چین و روسیه به منظور اجتناب از آثار تحریم از سوی کشورهای دینفوذ در این نهاد (ایالات متحده آمریکا و اتحادیه اروپایی) به فکر ایجاد و گسترش شبکه جایگزین افتاده‌اند که سامانه سپام^۱ (سامانه پیام‌رسانی الکترونیکی مالی) در ایران از جمله این موارد است.

مقدمه

سوئیفت^۲ (SWIFT) یا انجمن جهانی ارتباطات مالی بین بانکی، به‌عنوان یک شرکت سهامی دارای ساختاری است که در آن هر یک از سهام‌داران، مالک و ناظر بر شرکت محسوب می‌شوند.^۳ این شرکت محیطی مطمئن، سریع، استاندارد و قابل اعتماد را برای ارتباط فعالان در دنیای مالی ارائه می‌کند. عملیات سوئیفت عرضه امن خدمات در زمینه انتقال پیام و نرم‌افزارهای واسط ارتباطی است. به این مفهوم که سطح بالاتری از مبادلات مالی از طریق آن تحقق می‌یابد و زمینه‌ای را فراهم می‌آورد تا مؤسسات مالی، در حوزه خدمات مخابرات مالی، موضوعات مورد علاقه عمومی را مطرح سازند.^۴ با توجه به ماده (۳) اساسنامه سوئیفت:^۵ «هدف اصلی این شرکت در راستای منافع کل اعضای شرکت و عبارت است از: مطالعه، ایجاد، استفاده و بهره‌برداری از امکانات لازم برای ارتباط از راه دور، انتقال و

1. System for Electronic Payment Messaging (SEPA)

2. Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication (SWIFT)

۳. ماده (۱) اساسنامه سوئیفت.

4. http://www.swift.com/about_swift/index

5. Swift by laws

مسیریابی پیام‌های خصوصی، محرمانه و اختصاصی مالی». بستر اطلاعاتی که توسط سوئیفت ایجاد شده، از کارکردهای حقوقی و اقتصادی قابل توجهی برخوردار است. به گونه‌ای که استفاده از آن، ریسک و هزینه مبادلات تجاری را کاهش می‌دهد.

در مجموع، سوئیفت یک بستر مخابراتی امن برای انتقال پیام‌های مالی بین بانک‌ها در کشورهای مختلف برقرار می‌کند. پیام‌های منتقل شده از طریق سوئیفت برای طرح دعاوی در دادگاه‌های بین‌المللی استناد حقوقی دارند. سوئیفت دستور پرداخت را توسط حساب‌های همخوانی که مؤسسات نزد یکدیگر دارند، صادر می‌کند. هر مؤسسه مالی، به منظور مبادله معاملات بانکی، باید یک ارتباط بانکی توسط بانک یا از طریق ارتباط با بانک دیگر، برای بهره بردن از این ویژگی‌های مبادلات داشته باشد. سوئیفت تحت حاکمیت قانون بلژیک است که نحوه فعالیت مؤسسات مالی این کشور را از طریق دفاتری که در سراسر جهان دارد، پوشش می‌دهد. دفتر مرکزی سوئیفت، در شهر لاهولپ^۱ بلژیک واقع شده و در نزدیکی بروکسل قرار دارد.^۲ آنچه به‌عنوان یک مسئله در خصوص سوئیفت مطرح است، شناخت ناکافی و ضعیف آن در محافل سیاستگذاری و به‌ویژه قوه مقننه است. بنابراین مطالعه ارکان، کارکردها و مزایا و معایب این مؤسسه از اهمیت خاصی برخوردار است.

در گزارش حاضر، پس از مرور تاریخچه شکل‌گیری سوئیفت و معرفی ساختار و روش کار این شبکه، نحوه تعامل ایران با سوئیفت قبل و بعد از تحریم مورد بررسی قرار می‌گیرد. همچنین با بررسی کارکردهای حقوقی و اطلاعاتی این شبکه، رابطه برخی کشورهای منتخب با سوئیفت در ابعاد داخلی و خارجی تشریح می‌شود. در خاتمه نیز راهکارهایی برای نحوه همکاری با این مؤسسه ارائه شده‌اند.

۱. معرفی سوئیفت

در این بخش سوئیفت از زوایای مختلف مورد بررسی قرار می‌گیرد.

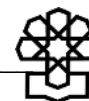
۱-۱. تاریخچه سوئیفت

پیش از راه‌اندازی سوئیفت، بانک‌ها و مؤسسات مالی از تلکس^۳ برای تبادل اطلاعات مالی استفاده می‌کردند. بعد از جنگ جهانی دوم، به ویژه در اواخر دهه ۱۹۵۰، تجارت جهانی به سرعت شروع به رشد کرد و به موازات آن حجم عملیات بین‌المللی بین بانکی نیز گسترش یافت، همچنین ارسال پیام با سرعت پایین‌تر، وجود خطا در انتقالات، هزینه بالا، عدم برخورداری از استاندارد و امنیت پایین، سبب آشفتگی در پرداخت‌های بین‌المللی و افزایش هزینه‌های بانکی شد. از این رو در اوایل دهه ۱۹۶۰

1. La Hulpe

۲. ماده (۲) اساسنامه سوئیفت.

3. Telex

حدود ۶۰ بانک بزرگ اروپایی و آمریکایی بر این سؤال تمرکز داشتند که چگونه می‌توان پیام‌های بین بانکی را به نحوی طرح‌ریزی و استاندارد کرد که اتوماسیون (کامپیوتری و الکترونیکی شدن) سیستم بانکی بین‌المللی را به همراه داشته باشد. هفت بانک بزرگ کشورهای آمریکا، اتریش، انگلیس، دانمارک، سوئیس، فرانسه و هلند که هم مؤسس و هم سهام‌دار سوئیفت محسوب می‌شوند، مطالعه‌ای را در سال ۱۹۷۱ آغاز و ۷۳ بانک از این کشورها هزینه مطالعه را تقبل کردند. مطالعه مذکور به همت گروهی از متخصصان و به مدت یک سال طول کشید و نتایج آن در سال ۱۹۷۲ ارائه شد. استراتژی مبنی بر ایجاد «استانداردهای مشترک برای معاملات مالی»، «سیستم پردازش داده‌های مشترک» و «شبکه ارتباطات در سراسر جهان» طراحی شد. چهار سال طول کشید تا مراحل قانونی تأسیس سوئیفت، خرید تجهیزات و نصب و راه‌اندازی آن انجام بگیرد و در نهایت نهم ماه می‌سال ۱۹۷۷ با عضویت ۵۱۸ بانک از ۲۳ کشور در شهر لاهولپ در نزدیکی بروکسل پایتخت کشور بلژیک تأسیس شد^۱ و با ارسال پنج هزار پیام در اولین روز راه‌اندازی شروع به فعالیت کرد.

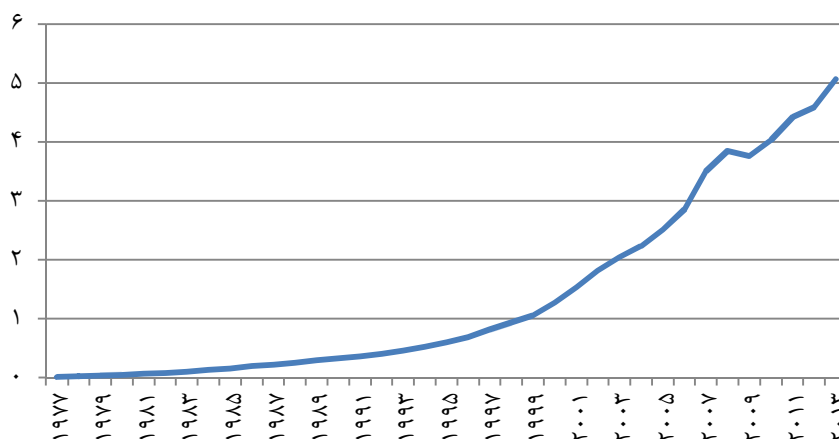
جدول ۱. خلاصه عملکرد سوئیفت از ابتدا تاکنون

سال	تعداد کشورهای عضو	تعداد کل کاربران	تعداد پیام‌های مبادله شده در سال (میلیون پیام)	سال	تعداد کشورهای عضو	تعداد کل کاربران	تعداد پیام‌های مبادله شده در سال (میلیون پیام)
۱۹۷۳	۱۵	۲۳۹	-	۱۹۹۴	۱۲۶	۴۶۲۵	۵۱۸
۱۹۷۴	۱۷	۵۰۳	-	۱۹۹۵	۱۳۷	۵۲۲۹	۶۰۳
۱۹۷۵	۱۷	۵۱۵	-	۱۹۹۶	۱۵۱	۵۶۳۲	۶۸۸
۱۹۷۶	۱۷	۵۱۵	-	۱۹۹۷	۱۶۴	۶۱۷۶	۸۱۲
۱۹۷۷	۲۲	۵۱۸	۳	۱۹۹۸	۱۷۸	۶۵۵۷	۹۳۷
۱۹۷۸	۲۵	۵۸۶	۲۲	۱۹۹۹	۱۸۹	۶۷۹۷	۱۰۵۹
۱۹۷۹	۳۰	۶۸۳	۳۵	۲۰۰۰	۱۹۲	۷۱۲۵	۱۲۷۴
۱۹۸۰	۳۶	۷۶۸	۴۷	۲۰۰۱	۱۹۶	۷۴۵۷	۱۵۳۴
۱۹۸۱	۴۰	۹۰۰	۶۳	۲۰۰۲	۱۹۸	۷۶۰۱	۱۸۱۷
۱۹۸۲	۴۴	۱۰۱۷	۸۰	۲۰۰۳	۲۰۰	۷۵۲۷	۲۰۴۷
۱۹۸۳	۵۲	۱۰۴۶	۱۰۴	۲۰۰۴	۲۰۲	۷۶۶۷	۲۲۲۹
۱۹۸۴	۵۴	۱۱۸۸	۱۳۰	۲۰۰۵	۲۰۴	۷۸۶۳	۲۵۱۸
۱۹۸۵	۵۸	۱۹۴۶	۱۵۷	۲۰۰۶	۲۰۷	۸۱۰۵	۲۸۶۵
۱۹۸۶	۶۱	۲۱۶۱	۱۹۲	۲۰۰۷	۲۰۸	۸۳۳۲	۳۵۰۱
۱۹۸۷	۶۴	۲۳۶۰	۲۲۲	۲۰۰۸	۲۰۹	۸۸۳۰	۳۸۵۵
۱۹۸۸	۷۶	۲۵۳۷	۲۵۵	۲۰۰۹	۲۰۹	۹۲۸۱	۳۷۶۰
۱۹۸۹	۷۸	۲۸۱۴	۲۹۶	۲۰۱۰	۲۰۹	۹۷۰۵	۴۰۳۲
۱۹۹۰	۸۳	۳۰۴۹	۳۳۳	۲۰۱۱	۲۱۰	۱۰۱۱۸	۴۴۳۱
۱۹۹۱	۸۷	۳۲۴۳	۳۶۵	۲۰۱۲	۲۱۲	۱۰۲۷۹	۴۵۸۹
۱۹۹۲	۹۴	۳۵۸۲	۴۰۶	۲۰۱۳	۲۱۴	۱۰۵۸۳	۵۰۶۶
۱۹۹۳	۱۰۶	۳۹۸۶	۴۵۷	۲۰۱۴	۲۱۵	۱۰۸۰۵	۵۶۱۲

Source: http://www.swift.com/about_swift/company_information/swift_history?lang=

1. http://www.swift.com/about_swift/company_information/swift_history.

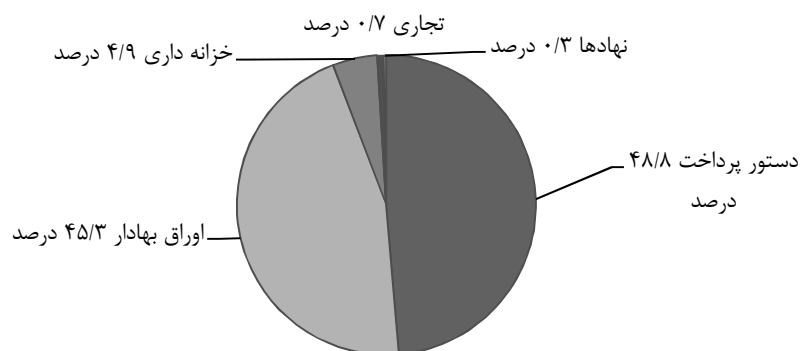
نمودار ۱. تعداد پیام‌های مبادله شده در سال (میلیارد پیام)

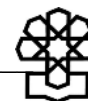
مأخذ: محاسبات محقق براساس جدول ۱.

همان‌گونه که در نمودار ۱ ملاحظه می‌شود، تعداد پیام‌های مبادله شده جهانی سوئیفت به دلیل تسهیل و امنیت در انتقال پیام با سرعت قابل ملاحظه‌ای افزایش داشته است و از حدود ۳/۴ میلیون پیام در سال ۱۹۷۷ به رقم بیش از ۵ میلیارد پیام در انتهای سال ۲۰۱۴ رسیده و طی این مدت به طور متوسط سالانه حدود ۱۹/۵ درصد رشد داشته است. همچنین تعداد کشورهای عضو در فاصله سال‌های (۱۹۹۳-۲۰۱۴) حدود ۲/۵ برابر شده و از حدود ۴ هزار عضو به حدود ۱۱ هزار عضو رسیده است. پیام‌های پرداخت و مبادله اوراق بهادار در سال ۲۰۱۴ به ترتیب با اختصاص ۴۸/۸ و ۴۵/۳ درصد از کل پیام‌ها، بیشترین سهم از پیام‌های مالی مبادله شده در سوئیفت را به خود اختصاص داده‌اند. (نمودار ۲). پیام‌های خزانه‌داری، تجاری و نهادها با اختصاص در مجموع ۵/۹ درصد، سهم اندکی در پیام‌های مبادله شده مالی داشته‌اند.

نمودار ۲. توزیع پیام‌های مالی سوئیفت بر حسب بازار در سال ۲۰۱۴

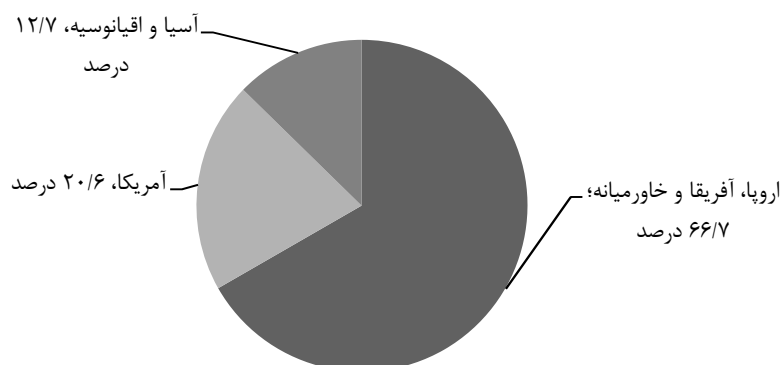

Source: http://www.swift.com/about_swift/company_information/swift_in_figures

در توزیع مناطق بر حسب تعداد پیام‌های مبادله شده، منطقه اروپا، خاورمیانه و آفریقا سهم حدود ۷۰ درصدی از پیام‌ها را در اختیار دارند و مناطق آسیا، اقیانوسیه و آمریکا در مجموع سهم حدود ۳۰ درصدی از پیام‌ها را به خود اختصاص داده‌اند.

نمودار ۳. توزیع پیام‌های مالی سوئیفت بر حسب منطقه در سال ۲۰۱۴

Source: Ibid

۱-۲. اهداف سوئیفت

براساس ماده (۳) آیین‌نامه سوئیفت، هدف سوئیفت کسب منفعت برای تمامی سهام‌داران شرکت است که این امر از طریق مطالعه، نوآوری، به‌کارگیری و بهره‌برداری از وسایل ارتباطی، ارسال و ردیابی پیام‌های مالی با رویکرد حفظ مالکیت و محرمانه این‌گونه پیام‌ها صورت می‌گیرد. اطلاعات شخصی جمع‌آوری شده از وبسایت‌ها برای اهدافی نظیر اداره کردن سوئیفت، فراهم آوردن خدمات و محصولات سوئیفت، استخدام، سازماندهی (سمینار عملیات بانکی بین‌الملل سوئیفت)^۱، خبرنامه‌ها و سایر ارتباطات با مشتری و عملیات وبسایت‌ها (آدرس IPها، cookies, web acceleration) پردازش می‌شود. همچنین سوئیفت ممکن است به شراکت و توافق همکاری با شرکت‌هایی که فعالیتی را در راستای هدف یا اهداف مشابه خود انجام داده یا مشاوره ارائه می‌دهند، اقدام کند.^۲

۱-۳. سرمایه و سهام سوئیفت

بخشی از سرمایه ثبت شده شرکت سوئیفت ثابت و بخشی دیگر متغیر است. سهام به تعدادی از سهام با ارزش اسمی هریک برابر ۱۲۵ یورو عرضه شده است. سرمایه ثابت اولیه شرکت معادل ۶۲۵ هزار

1. Sibos

2. http://www.swift.com/products_services/index

یورو بوده و سالیانه ممکن است تغییر یابد.^۱

اسامی و مشخصات هر سهام‌دار شرکت و تعداد سهام‌های آن و موارد مورد نیاز در دفتر ثبت سهام شرکت (واقع در اداره ثبت شده شرکت) درج می‌شود. مالکیت سهام‌دار با ورود در دفتر ثبت سهام و اخذ گواهی که مؤید سهام‌داری سهام‌دار است، انجام می‌گیرد. بنابراین بجز موارد فوق هیچ سند دیگری توسط شرکت، ناظر بر تأیید سهام‌داری ارسال نمی‌کند.^۲

تعداد سهامی که توسط سهام‌داران در سرمایه شرکت لحاظ می‌شود باید متناسب با سهم مالی سالیانه پرداخت شده برای شرکت از سوی آنها به دلیل استفاده از خدمات بین شبکه‌ای شرکت باشد. سهام باید توسط هیئت مدیره و براساس ۶ شرط زیر تخصیص داده شوند:

۱. هر نهادی که به‌عنوان سهام‌دار پذیرفته شده است در ابتدا باید یک سهم را دریافت دارد. برای انتشار این سهام، نهاد مذکور باید متعهد به افزایش سرمایه متغیر باشد که با توجه به قیمت تعهد شده برای پرداخت، توسط هیئت مدیره تعیین می‌شود.

۲. نهادی که واجد شرایط می‌شود، ممکن است موقع درخواست سهام، نه سهامی کسب کند و نه اینکه بخواهد سهام‌دار باشد. با وجود این، نهاد مذکور در تخصیص‌های بعدی سهام با این توضیح که باید حتماً سهام کسب کند، مشارکت می‌ورزد. در این مورد، پرداخت سهم مالی سالیانه توسط نهاد برای استفاده از خدمات شبکه‌ای شرکت، حق دریافت پنج سهم یا بیشتر را در تخصیص سهام بعدی ایجاد می‌کند. مبلغ سهم مالی پرداختی سالیانه توسط شرکت زیرمجموعه (نهادی که بیشتر از ۵۰ درصد به طور مستقیم یا ۱۰۰ درصد غیر مستقیم سهام را در اختیار دارد) به دلیل استفاده از خدمات شبکه‌ای سوئیفت به‌عنوان سهم این سهام‌دار در تخصیص مجدد سهام مورد استفاده قرار می‌گیرد (یعنی در قبال استفاده از خدمات و هزینه‌کرد در سوئیفت، به شرکت سهام‌دار، سهام اضافی تعلق می‌گیرد).

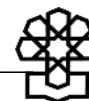
۳. مبلغ پرداختی سالیانه برای استفاده از خدمات شبکه‌ای شرکت توسط شرکت زیرمجموعه (نهادی که بیشتر از ۵۰ درصد به طور مستقیم یا ۱۰۰ درصد غیرمستقیم سهام را در اختیار دارد) باید به سهم مالی سهام‌دار اضافه شود.

۴. اگر سهام‌دار، نهادی باشد که مشمول منع استفاده از خدمات شرکت است، سهام آن در سرمایه شرکت باید متناسب با سهم سالیانه مالی پرداخت شده به شرکت، به سازمان ذیصلاح دیگری اختصاص یابد.

۵. هر مالیاتی ناشی از تخصیص مجدد سهام باید توسط سهام‌دار پرداخت شود. هیچ سهام‌داری نباید کمتر از یک سهم داشته باشد.

۱. ماده (۵) آیین‌نامه سوئیفت.

۲. ماده (۶) آیین‌نامه سوئیفت.

موارد و اصول مطرح شده فوق به منظور افزایش سهام سرمایه متغیر شرکت تا تخصیص سهام بعدی در راستای اهمیت بخشیدن به انتشار سهام جدید موقتاً به حالت تعلیق در می‌آید. این افزایش فقط تنها زمانی اتفاق می‌افتد که هدف سهام‌داران، افزایش سرمایه متغیر بوده یا سهام‌دار جدید مورد پذیرش قرار گرفته باشد.^۱

تفاهم و توافق در میان سهام‌داران ضروری است، زیرا شرکت دارای ساختار تعاونی و مشارکتی بوده و انتظار بر این است که سهام‌داران به صورت فعال در استفاده از خدمات شرکت حمایت و مشارکت لازم را داشته باشند. همچنین سهام‌داران باید بپذیرند که مسئولیت آنها ارزیابی توسعه فعالیت‌های شرکت به صورت فعال و دوره‌ای به منظور اطمینان از کسب حداکثر سود است.^۲

۴-۱. قوانین مرتبط با هیئت مدیره

اعضای هیئت مدیره سوئیفت به وسیله مجمع عمومی برای دوره سه ساله انتخاب می‌شود. در ضمن تعداد کل مدیران نباید از ۲۵ نفر بیشتر شود. تمامی کشورهای عضو بر اساس مجموع سهام خودشان رتبه‌بندی می‌شوند.

۶ کشور سهام‌داری که در رتبه اول قرار دارند با توجه به تعداد سهامشان، ممکن است در مجموع دو مدیر را برای انتخاب به مجمع عمومی پیشنهاد دهند. در صورتی که دو کشور یا بیشتر که تعداد سهام آنها مساوی است وجود داشته باشند موجب افزایش در تعداد کشورها به بیشتر از ۶ عدد می‌شود. در این شرایط هیئت مدیره تحت شرایط بند «۲» (پایین) اقدام به قرعه‌کشی می‌کند.

۱. همه سهام‌داران از هر یک از ده کشور بعدی رتبه‌بندی، ممکن است در مجموع یک مدیر برای انتخاب به مجمع عمومی پیشنهاد دهند. در موردی که دو کشور یا بیشتر دارای تعداد سهام برابر باشند، این امر سبب افزایش کشورها به بیشتر از ده عدد می‌شود. در این شرایط هیئت مدیره تحت شرایط بند «۳» (پایین) اقدام به قرعه‌کشی می‌کند.

۲. سهام‌داران کشورهای گوناگون که در بندهای «۱» و «۲» نباشند، ممکن است یک مدیر را برای انتخاب در مجمع عمومی پیشنهاد دهند، مشروط بر اینکه هیچ یک از سهام‌داران همزمان در بیشتر از یک گروه مشارکت نداشته باشند و تعداد مدیران پیشنهادی نباید بیشتر از سه نفر باشند. در صورتی که این تعداد بیشتر از سه نفر باشد، هیئت مدیره باید پیشنهاد بزرگ‌ترین گروه کشوری را با توجه به سهام عرضه شده در نظر بگیرد. در صورتی که دو کشور یا بیشتر دارای رأی سهام مساوی باشند، سبب افزایش در تعداد گروه‌های کشوری می‌شوند که در این صورت هیئت مدیره اقدام به

۱. ماده (۱۰) آیین‌نامه سوئیفت.

۲. ماده (۱۴) آیین‌نامه سوئیفت.

قرعه‌کشی می‌کند.^۱

هر نهادی ممکن است اجازه استفاده از خدمات شرکت را داشته باشد، به شرطی که از «مجموعه شرایط ارزیابی صلاحیت سهام‌دار» تبعیت کند. این شرایط توسط مجمع عمومی تعیین می‌شوند و به‌صورت جزئی‌تر در سند جداگانه‌ای که شامل دستورالعمل‌ها و مقررات شرکت است، ارائه شده‌اند.

۵-۱. نظارت در سوئیفت

سوئیفت جامعه‌ای با تشریک مساعی اعضا و تحت نظارت قوانین بلژیک است و از طریق سهام‌داران، حکمرانی و کنترل می‌شود. سهام‌داران، هیئت مدیره‌ای متشکل از ۲۵ مدیر مستقل انتخاب می‌کنند که وظیفه سرپرستی و مدیریت شرکت را بر عهده دارند. کمیته اجرایی نیز گروهی از کارمندان تمام وقت را شامل می‌شود که توسط مدیر اجرایی اداره می‌شوند.

۵-۱-۱. نظارت توسط کمیته‌های هیئت مدیره

هیئت مدیره شامل ۶ کمیته است که نحوه نظارت آنها به شکل ذیل است:

الف) کمیته مالی و حسابرسی (AFC)^۲

این کمیته بدنه اصلی فرآیند حسابرسی در عملیات سوئیفت و کنترل‌های داخلی مربوطه را در اختیار دارد و مسئول اتخاذ بهترین رویکرد حسابرسی در راستای اطمینان از مدیریت و عملکرد مقبول در مواردی نظیر حسابداری، کنترل و گزارش مالی، نظارت حقوقی و تنظیم مقررات، امنیت و مصونیت، بودجه، برنامه‌ریزی مالی بلندمدت و کوتاه‌مدت و ... است.

کمیته مالی و حسابرسی حداقل سالی ۴ مرتبه با مدیر اجرایی^۳، اداره ثبت شرکت‌ها،^۴ مدیر امور مالی،^۵ مدیر فناوری اطلاعات،^۶ مشاور عمومی و ناظر یا بازرس ارشد یا سایر نمایندگان مورد تأیید آنها ملاقات می‌کند. کمیته ممکن است از هر عضو سوئیفت بخواهد تا در جلسات حضور داشته باشد. حسابرسان خارجی در زمان تعیین شده سالیانه یا زمانی که کمیته مناسب بداند، حضور داشته و بحث و تبادل نظر می‌کنند.

ب) کمیته منابع انسانی

کمیته منابع انسانی بر پاداش‌های اجرایی نظارت می‌کند. این کمیته عملکرد شرکت را ارزیابی کرده و در خصوص بسته پاداش اعضای کمیته و سایر عوامل اجرایی، تصمیم می‌گیرد و برنامه‌های پاداش و

۱. ماده (۱۶) آیین‌نامه سوئیفت.

2. Accounting and Financial Committee
3. Chief Executive Officer (CEO)
4. Companies Registration Office (CRO)
5. Chief Financial Officer (CFO)
6. Chief Information Officer (CIO)

مزایای کارمندان - شامل تأمین و کمک‌های مالی در زمان بازنشستگی - را بررسی می‌کند.

ج) کمیته ارزیابی ریسک فرانشیز^۱ (حق استفاده از اسم تجاری)

این کمیته به هیئت مدیره در مورد رویکرد مدیریت شرکت در ریسک‌های کلیدی شامل ریسک استراتژیک و عملیاتی، همچنین خطمشی، سیاست‌ها و فرآیندهایی برای بررسی و کاهش این ریسک‌ها کمک می‌کند. وظیفه این کمیته، ارزیابی نحوه مدیریت ریسک سوئیفت توسط شرکت‌های تابعه است. رئیس کمیته ارزیابی ریسک فرانشیز باید با رئیس کمیته مالی و حسابرسی و کمیته تولید و فناوری^۲ در مقابل ریسک‌های شرکت که به این کمیته تفویض شده است، هماهنگ باشد. کمیته مزبور روی آن بخش از مدیریت ریسک که قبلاً توسط AFC و TPC پوشش داده نشده است، تمرکز می‌کند. علاوه بر این سه کمیته بانکداری و پرداخت‌ها، کمیته اوراق بهادار، کمیته فنی: تکنولوژی و تولید نیز وجود دارند که توضیح آنها به لحاظ رعایت اختصار در گزارش ضرورتی ندارد.

به طور کلی ۶ کمیته فوق در زمینه‌های مربوطه با نظارت و طراحی خطمشی استراتژیک برای هیئت مدیره و کمیته اجرایی ایفای نقش می‌کنند.^۳

۲-۵-۱. نظارت مشترک بین‌المللی

سوئیفت سیستم پرداخت و سیستم تسویه محسوب نمی‌شد و تحت نظارت و سرپرستی بانک‌های مرکزی یا بانکی دیگر قرار نداشت؛ از سوی دیگر با توجه اینکه حجم عظیمی از سیستم‌های پرداخت در دنیا وابسته به سوئیفت بود، بنابراین نیاز به مجموعه سیستمی برای سوئیفت وجود داشت. در سال ۱۹۹۸ بانک‌های مرکزی گروه کشورهای (G-10) توافق کردند که سوئیفت تحت نظارت بانک‌های مرکزی قرار گیرد. لذا سوئیفت به‌عنوان تأمین‌کننده خدمات پیام‌دهی مالی استراتژیک در سطح بین‌الملل، تحت نظارت بانک‌های مرکزی گروه ۱۰ کشور (G-10) (کانادا، فرانسه، آلمان، ایتالیا، ژاپن، هلند، انگلیس، آمریکا، سوئیس و سوئد) و همچنین بانک مرکزی اروپا قرار گرفت که در کل تحت رهبری بانک ملی بلژیک اداره می‌شوند.

مقررات مربوط به سوئیفت برای آخرین بار در سال ۲۰۱۲ در دیوان نظارت این انجمن مورد بازنگری قرار گرفت. بدین صورت که اطلاعات نظارتی سوئیفت در اختیار گروه‌های وسیع‌تری از بانک‌های مرکزی قرار گرفت. بنابراین دیوان نظارت سوئیفت در راستای نظارت بهتر بر این انجمن

۱. فرانشیز گونه‌ای از کسب‌وکار است که بر پایه آن به یک شرکت اختیاری داده می‌شود که تولیدات یا فرآورده‌های شرکت دیگر را بفروشد و در برابر آن مبلغی دریافت کند که به این مبلغ، مبلغ فرانشیز می‌گویند. فرانشیز یک شبکه ارتباطی میان کسب‌وکارهای مستقل کوچک است که به هر یک از این کسب‌وکارهای کوچک اجازه می‌دهد تحت یک نام بازرگانی مشترک و یک هویت فعالیت کنند و همگی از یک متد موفق (که پیش‌تر آزمایش شده) و بازاریابی مشترک بهره‌گیری کنند. در عمل فرانشیز راهبرد کسب‌وکار برای جذب و نگهداری مشتری و یک سیستم بازاریابی است که هدف آن ایجاد تصویری درباره فرآورده‌ها یا خدمات یک شرکت در ذهن مشتری است. روشی برای تعریف فرآورده‌ها یا خدمات است به گونه‌ای که نیازهای مشتری را برآورده می‌کند.

2. Technology & Production Committee (TPC)

3. http://www.swift.com/about_swift/company_information/governance_at_swift

علاوه بر بانک‌های مرکزی کشورهای (G-10)، گروه وسیع‌تری از بانک‌های مرکزی همکاری می‌کند. در دیوان نظارت، بانک‌های مرکزی کشورهای (G-10) به بانک‌های اقتصادهای بزرگ دنیا (بانک رزرو استرالیا، بانک مردمی چین، مقام پولی هنگ‌کنگ، بانک رزرو هند، بانک کره، بانک روسیه، مقام پولی عربستان^۱، مقام پولی سنگاپور، بانک رزرو آفریقای جنوبی و بانک مرکزی جمهوری ترکیه) متصل می‌شوند.^۲

۳-۵-۱. ساختار نظارت - جلسات نظارت

بانک ملی بلژیک، عملکرد سوئیفت را به طور مداوم رصد می‌کند. این بانک، از طریق بحث و مذاکره با بخش مدیریت، مشکلات مربوط را بر اساس آنالیز اطلاعات سوئیفت تشخیص می‌دهد. علاوه بر این بانک مذکور با هدف پشتیبانی بانک‌های مرکزی برای نظارت مشترک بر سوئیفت، از طریق برگزاری جلسات موردی مطابق با رویه منظم، ارتباط مداومی را با سوئیفت برقرار می‌کند. در این فرآیند، سیاست‌های اصلی توسط مقامات بانک ملی بلژیک اتخاذ شده و گروه‌های فنی، نقش دبیری و پیگیری تصمیمات اتخاذ شده را بر عهده داشته و به نوعی نظارت را تقویت می‌کنند.^۳

۴-۵-۱. دسترسی به اطلاعات

به‌منظور دستیابی به اهداف مورد نظر در بخش نظارت سوئیفت، ناظران برای ارزیابی اهداف نظارتی خود به اطلاعات دقیق و بموقع نیاز دارند. منابع رایج اطلاعاتی عبارتند از: اسناد هیئت مدیره سوئیفت، گزارش‌های حسابرس، گزارش رویدادها و گزارش بررسی رویداد. یکی دیگر از منابع برای جمع‌آوری اطلاعات گزارش‌هایی است که توسط کارمندان سوئیفت و مدیریت تهیه و ارائه می‌شود. نهایتاً سوئیفت با شناسایی اسناد داخلی که ممکن است در پاسخ به سؤالات نظارتی خاص مفید باشند، به ناظران یاری می‌رساند.^۴

۱. به‌دلیل اینکه عربستان حمایت‌های مالی بالایی از سوئیفت و سایر مراکز مهم مدیریت مالی جهانی به عمل می‌آورد، در زمره این کشورها وارد شده است. سایر اقتصادها در این گروه بیشتر به‌دلیل سرمایه‌گذاری و هزینه‌کرد بالا در سوئیفت از این امکان بهره‌جسته‌اند.

2. http://www.swift.com/about_swift/shownews?param_dcr=news.data/en/swift_com/2014/PR_swift_sanctions_statement.xml

3. http://www.swift.com/about_swift/company_information/oversight_of_swift

4. http://www.swift.com/about_swift/company_information/governance/oversight_of_swift

۱-۶. کاربردهای عمده سوئیفت

موارد کاربرد سوئیفت را می‌توان به صورت موارد ذیل برشمرد:

۱-۶-۱. خزانه‌داری

سیستم مطابقت اوراق خزانه‌داری، یک فرآیند تطبیقی توأم با حفاظت و پردازش ارز خارجی، بازار پول و تصدیق بازار کالا است. این سیستم بر اساس مزیت تحمل خطا^۱ و وجود سخت‌افزار ثانویه، ارتباط قوی، انسجام و یکپارچگی را برای دو سیستم مرکزی و کاربر امکان‌پذیر می‌کند. این تطبیق به‌عنوان تأییدیه در تمامی مراحل تجاری به‌کار می‌رود.

۱-۶-۲. تجارت

سوئیفت با تأثیرگذاری در خدمات تجاری، برای رقابت پذیرکردن زنجیره تأمین مالی به بانک‌ها کمک می‌کند.

تخمین‌های اخیر سوئیفت نشان می‌دهند که در حال حاضر بیشتر از ۸۰ درصد تجارت جهانی در ارتباط مستقیم با حساب‌های باز (حسابی که دارای ستون بدهکار یا تراز اعتباری غیرصفر است) قرار دارد. گرایش وسیع به حساب‌های باز، نشئت گرفته از تغییرات فعالیت‌های تجاری و توسعه در تکنولوژی اطلاعات است؛ به‌ویژه پیدایش اینترنت به‌طور ساختاری پویایی ریسک تجاری بین‌المللی را با توسعه راه‌حل‌های جدید همراه ساخته است که موجب تغییر کارآیی فرآیندها، مدیریت نقدینگی و ارائه تأمین مالی به‌صورت زنجیره‌ای شده است.

سوئیفت به این حرکت به سوی حساب‌های باز با جایگزینی و توسعه سیستم «سودمندی خدمات تجاری»^۲ پاسخ داده است. به‌علاوه این سیستم در حال حاضر مبادله تعهدات مربوطه به پرداخت بانکی^۳ (تعهدات قطعی یک بانک که باید به بانک دیگر پرداخت شود) را انجام می‌دهد.

۱-۶-۳. زیربنای بازار بانکی

در سیستم بانکی، میلیون‌ها دستورالعمل پرداخت بین بانک‌ها و تحت نظارت سوئیفت انجام می‌شود. زیرساخت‌های بازار پرداخت با حجم بالا از طریق بانک‌های مرکزی توسط سوئیفت اجرا می‌شود و زیرساخت‌های قانونمند بازار پرداخت خرده فروشی، مانند مراکز تسویه اتوماتیک انجام می‌پذیرد. مؤسسات و تنظیم‌کنندگان بازار مالی در جستجوی کنترل بهتر ریسک‌های مرتبط با رشد حسابی مرتبط با ارزش تجارت می‌گردند. بانک‌های مرکزی و اتحادیه‌های صنعتی، با هدف حذف ریسک

۱. امکاناتی است که سیستم با وجود نقص در یک یا بیشتر اجزای خود به‌طور صحیح به فعالیت خود ادامه می‌دهد.

2. Trade Services Utility (TSU)

3. Bank Payment Obligation (BPO)

تسویه، سیستم‌های زیربنایی بازار را برای تسویه و پرداخت ارقام سطح بالا در بازار بین بانکی و پرداخت‌های نقدی با چند واحد پولی گسترش داده‌اند.

جنبه‌های متفاوت و چالش‌برانگیز نظام پرداخت‌ها، سوئیفت را به‌عنوان طرف سومی که خدمات پیام‌دهی مورد تأیید و قابل اتکایی را برای استفاده صنعت مالی پیشنهاد می‌دهد، مورد اعتماد قرار داده است. سوئیفت با نسبت افزایشی از سوی مؤسسات به کار گرفته می‌شود.

به‌طور مشابه، سیستم‌های پرداخت خرده‌فروشی نیز برای تسویه پرداخت‌هایی مانند حقوق، جریمه، هزینه‌ها و صورتحساب سود در حوزه جوامع محلی راه‌اندازی شده است.

برنامه‌ریزان داخلی تحت فشار صنعت مالی، روش‌هایی را برای دستیابی به خدمات توسعه‌یافته و کم هزینه جستجو می‌کنند که مبتنی بر رشد خط‌مشی‌های چندگانه ارزی در سطح منطقه‌ای و بین‌الملل است.

۴-۶-۱. زیربنای بازار اوراق بهادار

امروزه سوئیفت مرکز فعالیت پیام‌دهی برای سیستم‌های واریز و برداشت در حوزه پرداخت‌ها، اوراق بهادار، مبادلات خارجی پول و موارد متفرقه است. به خصوص در سیستم‌های واریز و برداشت، سوئیفت به‌عنوان یک نیروی مستقر در زیربنای حوزه بازار اوراق بهادار عمل می‌کند.^۱

۷-۱. خدمات پیام‌دهی

۱-۷-۱. سیستم ذخیره و ارسال متقابل پیام^۲

محور اصلی و اساس کار سوئیفت در خدمات، ذخیره و ارسال پیام است. سیستم مذکور در بیش از ۲۰۰ کشور بیش از ۸۳۰۰ مؤسسه مالی را قادر می‌کند تا مبادله داده‌های مالی را به شیوه‌ای مطمئن، مؤثر و ایمن انجام دهند. همچنین این سرویس اعتبار پیام را بر مبنای اینکه پیام مطابق با استاندارد سوئیفت است یا خیر، ارزیابی کرده و تحویل پیام، ذخیره و بازیابی آن را نیز اطلاع‌رسانی می‌کند. این پیام‌ها به‌صورت ارسال کاربر به کاربر، کاربر به سوئیفت، سوئیفت به کاربر امکان‌پذیر است.^۳

۸-۱. امنیت سوئیفت

سوئیفت برای برقراری امنیت در شبکه خود از ابزارهایی استفاده می‌کند که در ذیل به آنها اشاره می‌شود:

1. http://www.swift.com/products_services/by_type/applications/index
 2. InterAct Store-and-Forward
 3. http://www.swift.com/products_services/by_type/messaging/fin

الف) سوئیفت یک شبکه خصوصی تحت حمایت را با عنوان شبکه موافقتنامه امنیت اینترنتی^۱ (SIPN) اجرا می‌کند که خدماتی نظیر رمزارز کردن، کنترل صحت اسناد، کنترل بی‌نقصی، عدم رد و آدرس‌دهی و پذیرش پیام‌ها را ارائه می‌دهد.

ب) به منظور اطمینان از شناسایی بدون خطای اعضای همکار در سیستم خودکار الکترونیک، سوئیفت کد شناسایی بانک^۲ (BIC) را توسعه داده و این کد، آدرس منحصر به فرد در پیام‌های مخابراتی است و به دقت مؤسسات مالی درگیر در نقل و انتقالات مالی را شناسایی می‌کند. علاوه بر این، کد شناسایی بانک، یک ابزار استفاده فراگیر و نه فقط مخصوص شبکه سوئیفت است.

ج) سوئیفت‌نت^۳ نیز پروتکل اینترنتی^۴ (IP) و پیشرفته سوئیفت است که براساس خط‌مشی پیام‌دهی و با دارا بودن مجموعه‌ای از خدمات و محصولات، نیازمندی‌های اساسی حوزه مالی را به منظور پیام‌دهی متقابل، انتقال متقابل فایل و جستجوی اطلاعات، با مدیریت واحد و محیطی امن معرفی می‌کند.^۵

۲. بررسی ساختار سوئیفت

به طور کلی ساختار سوئیفت شامل سهام‌داران سوئیفت و حقوق آنها، پایگاه‌های داده و روند تحولات آنها، تعهدات سوئیفت به مشترکین^۶ و نحوه خدمات‌دهی به مناطق مختلف (هاب) است که در ادامه به معرفی هر یک از آنها پرداخته می‌شود.

۲-۱. سهام‌داران سوئیفت و حقوق آنها

سهام‌داران سوئیفت شامل گروه‌ها و اعضای سوئیفت است که در ادامه معرفی می‌شوند. همچنین نهادها و سازمان‌هایی که می‌توانند از امکانات سوئیفت بهره‌مند شوند، در آخرین بخش معرفی خواهند شد.

۲-۱-۱. گروه‌های سوئیفت

گروه‌های سوئیفت شامل سه گروه است که عبارتند از: گروه کاربران، گروه اعضای ملی و گروه مشاوره‌ای.

1. secure Internet Protocol network (SIPN)
2. Bank Identifier Code
3. SWIFTNet
4. Internet Protocol
5. http://www.swift.com/products_services/a_to_z.
6. Privacy Policy

الف) گروه کاربران

دسته‌بندی کاربران سوئیفت: کاربران سوئیفت در سه دسته عمده طبقه‌بندی می‌شوند:

۱. مؤسسه مالی تحت نظارت

این مؤسسه می‌تواند همه نوع پیام را ارسال یا دریافت کند. این گروه همچنین شامل سهام‌داران (اعضا) نیز می‌شود.

۲. مؤسسه مستقل فعال در صنعت مالی

این مؤسسه می‌تواند همه نوع پیام را برای مؤسسه مالی تحت نظارت ارسال کند اما نمی‌تواند پیام‌های پرداخت را به نهادهای مستقل خارج از نظارت ارسال یا از آنها دریافت دارد.

۳. نهادهای حقوقی مستقل و گروه‌های کاری محدود^۱

گروه‌های کاری محدود، گروه‌هایی از مشترکین سوئیفت هستند که می‌توانند فقط با اعضای درون گروه تماس بگیرند یا تماس‌هایی از اعضای درون گروه دریافت کنند. گروه‌های کاری سوئیفت درون این محدوده عبارتند از: شرکت‌های حقوقی، قاعده‌گذاران بازارهای مالی (برای مثال دولت‌های محلی و فدرال در آمریکا)، مشترکان سیستم پرداخت، تأمین‌کنندگان داده‌های بازار اوراق بهادار، همکاران سیستم زیرساخت بازار اوراق بهادار و شریک خزانه‌داری.

گروه کاری محدود، به اشخاص درون گروه این امکان را می‌دهد تا ایجاد و دریافت تماس‌های نامحدود با اعضای درون گروه مشابه را انجام دهند. همچنین اعضا می‌توانند با دیگر اعضای گروه‌های کاری محدود مشابه، بدون پرداخت هزینه مکالمه تماس بگیرند.^۲

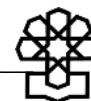
ب) گروه اعضای ملی

گروه اعضای ملی شامل همه سهام‌داران کشوری سوئیفت است که کاندیدیهایی برای انتخابات در هیئت مدیره سوئیفت پیشنهاد می‌دهند. علاوه بر این، گروه مزبور ظرفیت مشاوره‌ای برای هیئت مدیره و مدیریت سوئیفت ایجاد کرده و منافع سهام‌داران را در ارتباط با دیدگاه‌های آنان تأمین می‌کند. رئیس گروه اعضای ملی توسط سهام‌داران سوئیفت و از بین کشورهای عضو انتخاب می‌شود. گروه اعضای ملی، مستقل از قوانین و ساختار مدیریت سوئیفت بوده و می‌تواند خود را همان‌گونه که مناسب می‌بیند، سازماندهی کند.^۳

1. Closed User Group (CUG)

2. http://www.swift.com/about_swift/community/swift_user_categories

۳. ماده (۹)، SWIFT By Low

ج) گروه عملیاتی بازار برای پرداخت‌ها^۱

این گروه برای اخذ تجربه‌های برتر بازار، هم‌فکری جهانی خوبی همراه به کارگیری صحیح استانداردها دارد که این امر با هدف استفاده از خدمات توسعه‌یافته مشتریان صورت می‌گیرد. بنابراین محدوده فعالیت این گروه جهانی است. گروه مذکور تا حدی که امکانپذیر است با سازمان‌های دیگر از جمله با سازمان استانداردهای منطقه‌ای و جهانی، سازمان‌های موجود در صنعت، اپراتورهای کلان نظام‌های پرداخت، گروه فنی بازار اوراق بهادار، گروه مدیریت ثبت و گروه‌های ارزیابی استانداردها و غیره ارتباط برقرار می‌کند؛ این امر به دلیل اطمینان از هماهنگی در نظرات و اجتناب از دوگانگی صورت می‌گیرد.^۲

۲-۱-۲. اعضای سوئیفت

اعضای سوئیفت در قالب عضو سهام‌دار، عضو غیرسهام‌دار و عضو زیرمجموعه معرفی می‌شوند که در ادامه به تعریف آنها پرداخته می‌شود.

الف) عضو سهام‌دار

نهاد واجد شرایطی است که سهام سوئیفت را از شرکت‌های خصوصی تابعه سوئیفت و بانک‌ها، دلان و کارگزاران معتبر و نهادهای مالی سرمایه‌گذاری خریداری می‌کند.

ب) عضو غیرسهام‌دار

عضو غیر سهام‌دار، نهادی است که بر اساس مجموعه ضوابط مرتبط با عضویت تأیید شده است، ولی سهام‌دار سوئیفت نیست؛ دلیل آن این است که یا به‌عنوان سهام‌دار انتخاب نشده است یا اینکه از سهام‌داری خودداری کرده است.

ج) عضو زیرمجموعه

یک عضو زیرمجموعه نهادی است که بیش از ۵۰ درصد به‌طور مستقیم یا ۱۰۰ درصد به‌طور غیرمستقیم از طریق سهام‌دار واجد شرایط، حائز شرایط می‌شود. زیرمجموعه باید تحت مدیریت کامل عضو سهام‌دار قرار گیرد.^۳

۲-۲. تعهدات و خدمات سوئیفت به مشترکین^۴

تعهدات سهام‌داران در برابر اشخاص ثالث به میزان تعهدات آنها در پرداخت حق‌السهم‌هایشان در سرمایه شرکت محدود است.^۵

سوئیفت به‌منظور حفاظت و برقراری امنیت در مجموعه داده پیام‌های موجود در سیستم از

1. Payments Market Practice Group (PMPG)

2. http://www.swift.com/about_swift/community/pmpg_mission

۳. ماده (۳)، SWIFT By Law.

4. Privacy Policy

۵. ماده (۷) آیین‌نامه سوئیفت.

سیاست‌هایی استفاده می‌کند که عبارتند از:

۲-۲-۱. سیاست حفاظت از اطلاعات شخصی سوئیفت

این سیاست توضیح می‌دهد که چگونه جزئیات اطلاعات تماس مشتریان (وقتی از روی وبسایت جمع‌آوری می‌شود) و اطلاعات تماسی که مشتریان در پیام‌های سوئیفت یا فایل قرار می‌دهند (پیام داده) پردازش می‌شود.

۲-۲-۲. سیاست پناهگاه امن سوئیفت

این سیاست بیان می‌دارد که چگونه داده پیام در مرکز عملیاتی در آمریکا قرار می‌گیرد.

۲-۲-۳. سیاست بازیابی داده سوئیفت

این سیاست بیان می‌دارد که چگونه پیام و ترافیک داده‌ها بازیابی، مصرف و افشا می‌شود.^۱

۲-۳. طرز کار سوئیفت

شبکه سوئیفت دارای یک معماری است که الزامات مورد نیاز برای عملیات امن را پشتیبانی می‌کند. اجزای مختلفی در این شبکه وجود دارند. سیستم کنترل پردازنده، مسئولیت بهره‌برداری از کل سیستم را بر عهده دارد که به شرح ذیل قابل توضیح است:

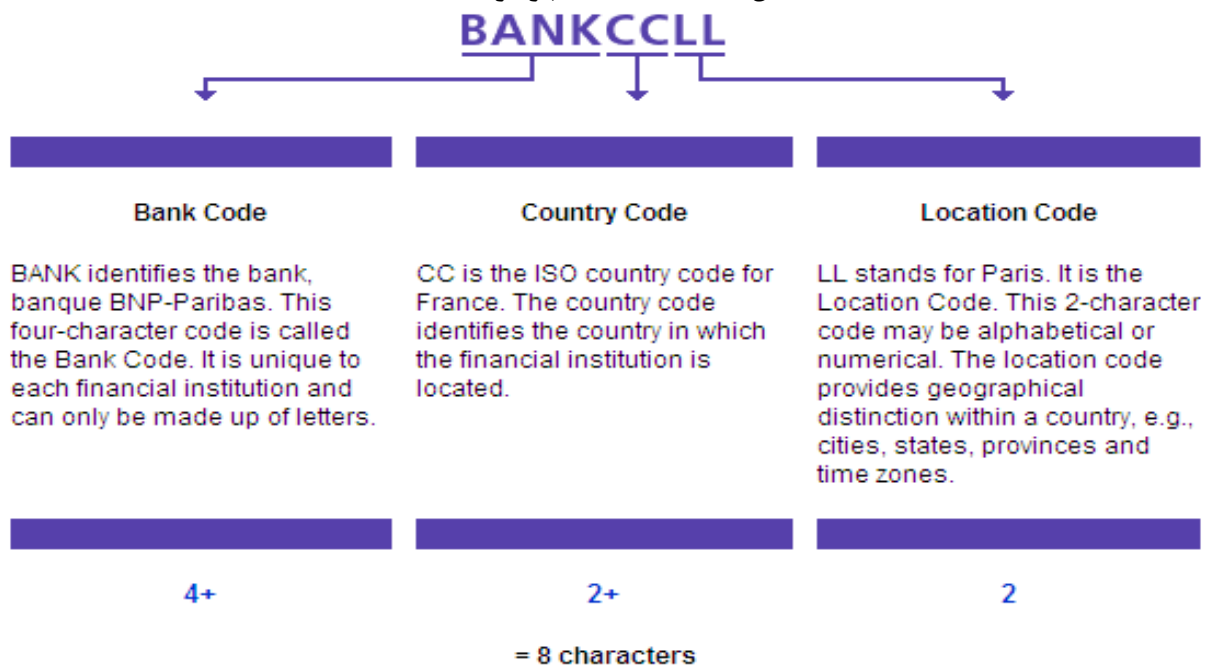
- مدیریت بازار،
 - توزیع نرم‌افزار و پایگاه داده،
 - نظارت بر تمام سخت افزار و نرم‌افزارهای سوئیفت،
 - تشخیص شکست و بازیابی،
 - تخصیص پویای منابع سیستم.
- دو مورد از این سیستم‌ها در مراکز عملیاتی مربوط به ایالات متحده و دو مورد نیز در مرکز هلند مستقر شده‌اند. مسئولیت ریزپردازنده‌ها نیز در موارد زیر تعریف شده است:
- مسیریابی و نگهداری پیام‌ها به صورت امن و بر اساس تاریخ زمانی،
 - ارائه گواهی ذخیره امن برای پردازنده‌های منطقه‌ای،
 - ایجاد گزارش،
 - اعلام تحویل و عدم تحویل پیام‌ها،
 - بازیابی پردازش و سیستم پیام‌ها،
 - بایگانی، صدور صورت حساب و ارائه آمار.^۲

1. http://www.swift.com/about_swift/legal/privacy_statement

2. <http://www.c۲۴.biz/what-is-swift>

شکل ۱. کد شناسه کسب و کار (BIC)

Source: www.mis.boun.edu.tr/tukel//BIS-_SWIFTnet

۳. موارد استفاده حقوقی و اطلاعاتی از پیام‌های سوئیفتی

استفاده حقوقی و اطلاعاتی از پیام‌های سوئیفتی در قالب بخش‌های ذیل قابل بحث است:

۳-۱. برنامه ردیابی تأمین مالی تروریست‌ها^۱

مجموعه‌ای از مقالات که در روز ۲۳ ماه ژوئن سال ۲۰۰۶ توسط نیویورک تایمز^۲، وال استریت ژورنال^۳ و لس‌آنجلس تایمز^۴ منتشر شد، نشان داد که وزارت خزانه‌داری ایالات متحده و سازمان اطلاعات مرکزی آمریکا^۵ و دیگر سازمان‌های دولتی ایالات متحده آمریکا پس از حملات ۱۱ سپتامبر برنامه‌ای تحت عنوان برنامه «ردیابی مالی تروریست‌ها» به منظور دسترسی به پایگاه داده سوئیفت طراحی کرده‌اند.

پس از انتشار این مقالات، سوئیفت به دلیل افشای حریم خصوصی مشتریان خود از طریق اجازه‌دهی به دولت‌های قدرتمند (دولت ایالات متحده)، به سرعت تحت فشار قرار گرفت. در سپتامبر

1. Terrorist Finance Tracking Program (TFTP)
2. Lichtblau, Eric and Risen, James
3. Simpson, Glenn R
4. Meyer, Josh and Miller, Greg
5. CIA

سال ۲۰۰۶ میلادی، دولت بلژیک اعلام کرد که مبادله اطلاعات و معاملات سوئیفت با مقامات دولت آمریکا، نقض قوانین حفظ حریم خصوصی بلژیکی و اروپایی است. در پاسخ، سوئیفت روند معماری داده‌های خود را برای رفع نگرانی‌های نقض حریم خصوصی کاربران به شکل جدید بهبود بخشید و با یک مدل دو منطقه‌ای ذخیره پیام‌ها را اجرا کرد.

همزمان با این روند، اتحادیه اروپا برای توافق با دولت ایالات متحده به منظور اجازه انتقال اطلاعات سوئیفت درون اتحادیه اروپا تحت شرایط خاص مذاکره کرد. با توجه به نگرانی‌های مطرح شده در مورد محتوای بالقوه این توافق، پارلمان اروپا بیانیه‌ای را در سپتامبر سال ۲۰۰۹ میلادی به تصویب رساند و خواستار دیدن متن کامل این توافقنامه و تطابق کامل آن با قوانین مربوط به حفظ حریم خصوصی اتحادیه اروپا با به‌کارگیری سازوکارهای نظارتی مناسب شد. لذا در ۳۰ نوامبر سال ۲۰۰۹ میلادی یک توافق موقت بدون نیاز به تأیید پارلمان اروپا و توسط اتحادیه اروپا به امضا رسید^۱ و روز قبل از پیمان لیسبون - که می‌توانست چنین توافقنامه‌ای را از نظر روش تصمیم‌گیری ممنوع کند - به‌طور رسمی به اجرا در آمد. در ۱۱ فوریه سال ۲۰۱۰ میلادی، پارلمان اروپا تصمیم به رد توافق موقت میان اتحادیه اروپا و ایالات متحده آمریکا با ۳۷۸ رأی موافق در مقابل ۱۹۶ رأی مخالف گرفت. یک هفته قبل از آن، کمیته آزادی‌های مدنی در مجلس، این توافق را با استناد به مسائل موجود حقوقی رد کرد.^۲ در ماه مارس سال ۲۰۱۱ میلادی، گزارش شد که دو مکانیسم حفاظت از داده‌ها شکست خورد. پلیس اروپا نیز گزارش شکایت خود را در مورد تخلف در استفاده از داده‌های سوئیفت منتشر کرد.^۳

۲-۳. نظارت معاملات سوئیفت توسط آژانس امنیت ملی آمریکا^۴

خبرگزاری اشپیکل^۵ در سپتامبر سال ۲۰۱۳ میلادی گزارش داد که آژانس امنیت ملی آمریکا به طور گسترده‌ای بر معاملات بانکی از طریق سوئیفت و همچنین معاملات با کارت اعتباری نظارت دارد. گزارش حاکی از آن بود که آژانس امنیت ملی به جمع‌آوری و رهگیری اطلاعات از طریق شبکه سوئیفت حین استفاده هزاران بانک از محیط امن برای انتقال اطلاعات می‌پردازد. با توجه به اسناد بیان شده توسط ادوارد اسنودن، سوئیفت به‌عنوان «هدف» نامگذاری شده بود. این اسناد نشان دادند آژانس

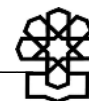
1. <http://europeonthestrand.ideason europe.eu/eu-us-agreement-on-swift-bank-data-transfer/>

2. <http://www.europarl.europa.eu/SWIFT: European Parliament votes down agreement with the US, Justice and home affairs>

3. <http://www.spiegel.de/international/europe/problems-with-transparency-brussels-eyes-a-halt-to-swift-data-agreement>

4. National Security Agency (NSA)

5. <http://www.spiegel.de/international/world/how-the-nsa-spies-on-international-bank-transactions>

امنیت ملی آمریکا با استفاده از روش‌های گوناگونی، از جمله خواندن «ترافیک چاپگر سوئیفت»^۱ از بانک‌های متعدد» از سوئیفت جاسوسی کرده است. علاوه بر کارکرد اقتصادی و حقوقی سوئیفت، مواردی از جاسوسی از این شبکه خصوصاً توسط آمریکا، افشا شده است. پس از واقعه ۱۱ سپتامبر و با اجرای برنامه «ردگیری تأمین مالی تروریسم»، آمریکا از این شبکه به منظور جاسوسی از مبادلات مالی اعضای اتحادیه اروپا استفاده کرد که منجر به تفکیک پایگاه داده اتحادیه اروپا از آمریکا شد. همچنین اطلاعات تبادل شده در بستر سوئیفت برای ردیابی مبادلات خاص قابل استفاده است. با توجه به اسناد فوق، می‌توان ادعا کرد یکی از منابع اطلاعاتی آمریکا برای تحریم نهادهای ایرانی نیز استفاده از اطلاعات سوئیفت بوده است.

۴. تحریم سوئیفت

در فوریه سال ۲۰۱۴ میلادی به دلیل تهاجم روسیه به اوکراین مباحثی مبنی بر قطع دسترسی بانک‌های روسی به سیستم سوئیفت مطرح شد. در این شرایط در بین دولت‌های اروپایی در این مورد اختلاف نظر وجود داشته و خسارت ناشی از این اقدام در اقتصاد شکننده روسیه عظیم برآورد شد. پارلمان اروپا در ماه سپتامبر ۲۰۱۴ قطعنامه‌ای به تصویب رسانید که در آن از اتحادیه اروپا درخواست قطع دسترسی روسیه به سوئیفت را مطرح کرد.^۲ نشریه اکونومیست در تحلیلی به بررسی این موضوع پرداخت. براساس این تحلیل اجرای تحریم سوئیفت در قبال روسیه در نهایت به ضرر کشورهای غربی بوده و سبب شکل‌گیری یک سیستم مالی جایگزین توسط روسیه و سایر کشورها می‌شود که از قطع احتمالی دسترسی خود به سوئیفت در آینده نگرانند و لذا این مقوله را در بلندمدت مخاطره‌آمیز اعلام کردند. روسیه به‌عنوان یکی از کاربران بزرگ سیستم سوئیفت و دیگر سیستم‌های پرداخت مانند بانک فدوایر^۳ آمریکا و بانک مرکزی اروپا مطرح است.^۴ براساس گزارش روزنامه روسی کامرسانت^۵ بیش از ۹۰ درصد مبادلات بانک‌های روسیه به‌صورت برون‌مرزی است و این امر فعالیت شرکت‌های خارجی را در روسیه با مشکل مواجه می‌کند. همچنین کشورهایی با حجم تجارت بالا با روسیه (مانند آلمان و ایتالیا) تمایل چندانی به اجرای تحریم نداشتند.

مشخص است چنانچه از قابلیت سوئیفت به‌صورت متناوب برای تحریم استفاده شود، به تدریج این سیستم به‌عنوان یک ابزار سیاست خارجی غیرمطمئن شناخته می‌شود و سبب مخدوش شدن اعتبار آن خواهد شد. خطرپذیری دیگر آن است که سوئیفت به‌صورتی مورد استفاده قرار گیرد که

1. SWIFT printer traffic
2. The Economist, 2014.
3. Fedwire
4. The Economist, 2014.
5. Kommersant

منجر به ایجاد یک رقیب برای آن شود. بدین منظور بانک مرکزی روسیه در اقدامی پیشگیرانه در حال توسعه یک شبکه جایگزین است؛ چین نیز تمایل خود را مبنی بر تغییر محور مالی جهان به سمت شرق نشان داده است. در اوایل سال ۲۰۱۴، این کشور به همراه روسیه، هند، برزیل و آفریقای جنوبی، بانک توسعه بریکس^۱ را بنیان نهادند. این امر منجر به ایجاد ائتلاف‌هایی در جهت رفع نگرانی ناشی از تحریم سوئیفت از سوی برخی کشورها شده است. برای مثال کشورهای چین و روسیه به دنبال طراحی ایده سیستم جایگزین سوئیفت با هدف جلوگیری از پولشویی و تأمین مالی تروریسم هستند.^۲ خوان زاراته،^۳ یکی از پیشگامان استفاده از تحریم‌های بانکی، هنگام حضور خود در خزانه‌داری آمریکا در حدود یک دهه پیش، چنین عنوان می‌کند: «دولت‌ها باید مراقبت زیادی برای استفاده از سوئیفت به‌عنوان ابزاری در جهت فشار مالی به عمل آورند». به منظور رفع آسیب‌های ناخواسته و حداکثرسازی مشروعیت این اقدامات، مناسب است بانک‌هایی مد نظر قرار گیرند که با فعالیت‌های ممنوع خاصی ارتباط داشته باشند. در روسیه باید تحریم سوئیفت در رابطه با بانک‌هایی صورت گیرد که با حلقه‌های تبهکاران سازمان‌یافته یا قراردادهای انرژی مشکوک ارتباط دارند. راهکار آمریکا بر این مبناست که برخی بانک‌های روسی را به‌عنوان «متهمان اصلی در پولشویی» براساس قانون میهن‌پرستی مورد مجازات قرار دهد، اقدامی که در واقع منجر به قطع مبادلات آنها با بانک‌های غربی می‌شود.

به طور کلی مقامات ارشد خزانه‌داری آمریکا علیرغم اینکه از تحریم‌ها حمایت به عمل می‌آورند، با احتیاط عمل می‌کنند. بنا بر اظهارات یکی از این مقامات «سوئیفت یک نهاد همگانی است و استفاده از آن برای تحریم باید یک اقدام غیرعادی باشد و تنها در شرایط فوق‌العاده مورد نظر قرار گیرد». همچنین این اعتقاد وجود دارد که ممکن است قطع دسترسی به سوئیفت منجر به انتقال ترافیک به شبکه‌هایی با امنیت کمتری شود. این امر به تسهیل کار مجرمان و تروریست‌های سایبری می‌انجامد. تحریم سوئیفت ضد تهدیدکنندگان امنیت جهانی یک ابزار قدرتمند و اثبات شده است. با وجود این، ابزار فوق با خطرپذیری زیادی همراه است.^۴

-
1. BRICS
 2. The Economist, 2014.
 3. Juan Zarate
 4. The Economist, 2014.

۵. سوئیفت و نظام بانکی ایران

رابطه سوئیفت و نظام بانکی ایران را می‌توان در دوره قبل و بعد از تحریم‌ها بررسی کرد.

۵-۱. همکاری در دوره قبل از تحریم توسط سوئیفت

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به همراه پنج بانک تجاری صادرات، ملی، تجارت، ملت و سپه در سال ۱۳۷۲ اولین مؤسسات ایرانی بودند که به عضویت سوئیفت درآمدند. به تدریج تعداد بانک‌های ایرانی عضو سوئیفت افزایش یافت و تا پیش از تحریم، بیش از ۲۶ بانک در این شرکت عضو شدند. همچنین در تأیید اهمیت فوق‌العاده وجود این شبکه در ایران، ذکر این نکته ضروری است که تنها در سال ۱۳۸۹ مجموع پیام‌های مالی صادره و وارده در این سیستم فقط در بانک مرکزی به عددی بالای یکصد هزار فقره پیام مالی بالغ می‌شود که حجم مقادیر مالی جابجا شده توسط این پیام‌ها به مبالغی نظیر ۲۷۴ میلیارد یورو می‌رسد.^۱

رشد سریع شاخه‌های مختلف فناوری اطلاعات باعث تحمیل تغییرات اجتناب ناپذیر در زیرساخت‌های فناوری اطلاعات مورد استفاده در سیستم سوئیفت شد و از سوی دیگر تشدید تحریم‌های بین‌المللی اخیر مشکلاتی پیرامون استفاده از این شبکه در ایران ایجاد کرد.^۲

۵-۲. شرایط نظام بانکی بعد از تحریم توسط سوئیفت

در ژانویه سال ۲۰۱۲، گروه وکالت اتحاد علیه ایران هسته‌ای^۳ در یک کمپین از سوئیفت، خواستار پایان دادن به تمام روابط خود با سیستم بانکی ایران، از جمله بانک مرکزی ایران شد. این گروه اظهار داشت که عضویت ایران در سوئیفت، تحریم‌های مالی ایالات متحده و اتحادیه اروپا علیه ایران و نیز قوانین خود سوئیفت را نقض کرده است.^۴ در نتیجه، در فوریه سال ۲۰۱۲، کمیته بانکی سنای آمریکا با هدف اعمال فشار به شبکه ارتباطات مالی بلژیک برای پایان دادن روابط خود با بانک‌های ایرانی قرار گرفته در لیست سیاه، را تصویب و اعمال کرد.^۵ در پی آن سوئیفت عنوان داشت: «این کار توسط دولت‌های آمریکا و اروپا برای رسیدگی به نگرانی‌هایشان در خصوص جلوگیری از دور زدن تحریم‌ها توسط ایران و انجام کسب‌وکار غیرقانونی انجام شده است». بانک‌های هدف بانک صادرات ایران، بانک

۱. نامه ارسالی از بانک مرکزی به مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۹۲.

۲. همان.

3. United Against Nuclear Iran (UANI)

4. [http://www.reuters.com/article/Following New U.S. Sanctions Against Iran, UANI Calls on SWIFT to Sever Ties with All Iranian Banks](http://www.reuters.com/article/Following%20New%20U.S.%20Sanctions%20Against%20Iran,%20UANI%20Calls%20on%20SWIFT%20to%20Sever%20Ties%20with%20All%20Iranian%20Banks)

5. <http://www.banking.senate.gov/> Johnson, Shelby Hail Committee Passage of Bipartisan Iran Sanctions Legislation

ملت، پست بانک ایران و بانک سپه بودند.^۱ در ۱۷ مارس ۲۰۱۲، در جلسه، ۲۷ کشور عضو شورای اتحادیه اروپا و شورای مدیریت سوئیفت، سوئیفت روابط «تمام بانک‌های ایرانی» را از شبکه‌های بین‌المللی خود به دلیل مشارکت در نقض تحریم‌های اتحادیه اروپا مشخص شده بود، قطع کرد و هشدار داد که ممکن است روابط مؤسسات مالی بیشتری در ایران از شبکه قطع شود.^۲ بنابراین سوئیفت با معرفی نسخه جدیدی از نرم‌افزار مورد استفاده در شبکه خود و با این دلیل که استفاده از فناوری‌های آمریکایی در پایگاه داده این نرم‌افزار، مانع در اختیار قرار دادن آن به بانک‌های ایرانی شده است، عملاً عرصه را بر تمامی بانک‌های ایرانی محدودتر ساخت و با اعلام عدم پشتیبانی نرم‌افزار قدیمی از ابتدای سال ۲۰۱۲ میلادی، سیستم بانکداری را در بخش ارزی بانک‌های ایرانی با مشکلاتی مواجه کرد که به واسطه آن مبادلات ارزی در بخش بانکداری بین‌المللی بسیار دشوار و پرهزینه شد.^۳

۳-۵. سامانه پیام‌رسانی الکترونیکی مالی (سپام)

پیش از وقوع تحریم در بهمن‌ماه ۱۳۹۰، تمامی بانک‌های کشور، عضو سوئیفت بوده و از امکانات آن در مبادلات مالی داخلی و خارجی استفاده می‌کردند. اما به دلیل هزینه بالای استفاده از سوئیفت، نگرانی در خصوص رصد تعاملات بانک‌های ایرانی توسط نهادهای خارجی و حفظ اطلاعات تعاملات مالی بانک‌های داخلی، ایده سیستم جایگزین سوئیفت با هدف کاهش وابستگی بانک‌های ایرانی به سوئیفت، پردازش داخلی پیام‌های مالی بدون ارسال آن به سوئیفت، به‌عنوان بخشی از نظام جامع پرداخت و تسویه، مطرح شد.^۴ بنابراین در تیرماه ۱۳۹۱ سامانه پیام‌رسانی الکترونیکی مالی (سپام) با توجه به نیاز شبکه بانکی به ایجاد زیرساخت یکپارچه، متمرکز و استاندارد برای پیام‌رسانی در کشور و فائق آمدن بر فشارهای ناشی از تشدید تحریم‌های بین‌المللی، به‌ویژه احتمال قطع دسترسی به شبکه‌های ارتباطی جهانی نظیر سوئیفت، طراحی و پیاده‌سازی شد. «یکپارچه‌سازی مراودات بانکی از طریق بستر الکترونیکی امن» و «ایجاد مسیر خدمت‌رسانی مشترک بانکی» از اهداف اصلی راه‌اندازی سامانه سپام عنوان شده است. سپام، با بهره‌گیری از آخرین دستاوردهای فناوری اطلاعات، زیرساختی مناسب برای تمرکز سامانه‌های مختلف بانکی فراهم کرد تا امکان ساماندهی سامانه‌های مختلف و پراکنده، تمرکز داده‌ها و امکان رصد، پایش و داده کاوی مؤثر، فراهم شود.^۵

زیرساخت سپام در حال حاضر دو سامانه سپام ارزی و سپام ریالی را پشتیبانی می‌کند. سپام

1. <http://www.reuters.com/article/2012/02/17/us-iran-sanctions-swift>

2. http://www.swift.com/news/press_releases/SWIFT_disconnect_Iranian_banks

۳. نامه ارسالی از بانک مرکزی به مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۹۲.

۴. بهمنی، ۱۳۹۱.

۵. همان.

ارزی از یک سو پیام‌های ارزی شبه سوئیفتی را بدون نیاز به شبکه سوئیفت، مابین اعضا در داخل کشور مبادله می‌کند و از سوی دیگر با اتصال به شبکه جهانی سوئیفت، ارتباط اعضا را با آن شبکه میسر می‌کند. سپام ریالی نیز پیام‌های فارسی نظیر پیام‌های اعتبار اسنادی داخلی - ریالی، ضمانتنامه‌های بانکی (ریالی) و استعلامات را مبادله می‌کند.

همچنین ایجاد زیرساخت سپام، امکان بهره‌گیری از فناوری‌های نوین و استانداردهای بین‌المللی در عرصه تبادلات بانکداری را فراهم می‌آورد تا با استفاده از قالب‌های استاندارد، تحولی در عرصه پیام‌رسانی بین بانکی ایجاد کند، این تحول از دو جنبه قابل بررسی است: نخست اینکه، روش‌های نوین و مکانیزه بر مبنای آخرین استانداردهای جهانی پیام‌رسانی به جای روش‌های ناکارآمد سنتی به منظور تبادل اطلاعات پیام‌های بین بانکی به کار می‌رود و دوم آنکه بانک مرکزی با دسترسی به منبع متمرکز اطلاعات، به اعمال نظارت سازمان‌یافته و هوشمند در سرتاسر مسیر تبادل اطلاعات می‌پردازد.^۱

بنابراین بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در اولین گام، پیام‌های گروه اعتبار اسنادی سوئیفت را در قالب‌های فارسی، استانداردسازی و دستورالعمل نحوه تهیه و تولید فایل‌های مربوط را در اختیار شبکه بانکی قرار داد؛ شیوه‌نامه تهیه و تولید پیام‌های استانداردسازی شده اعتبار اسنادی ریالی و همچنین ضمانتنامه‌های بانکی تهیه شده توسط اداره نظام‌های پرداخت بانک مرکزی در بخش نظام‌های پرداخت در وبسایت بانک مرکزی موجود است. در تهیه و تدوین این استانداردها، به بومی‌سازی استانداردها در حد نیاز سیستم بانکی ایران و پایبندی به استانداردهای جهانی تأکید شده است.^۲

۱-۳-۵. مقایسه سوئیفت با سامانه سپام

سامانه پیام‌رسانی مالی الکترونیکی یا «سپام»، دارای هسته مرکزی پردازش پیام‌های مالی ارزی بین بانکی با فرمت‌های استاندارد سوئیفت است. در حقیقت سپام زیرساخت پیام‌رسانی مالی در حوزه نظام بانکی کشور است که از «زبان» سوئیفت استفاده می‌کند اما به مؤسسه سوئیفت وابستگی ندارد. بنابراین با استفاده از این سامانه، هر مرادده بانکی به‌صورت الکترونیکی در بستری امن و استاندارد انجام می‌گیرد.

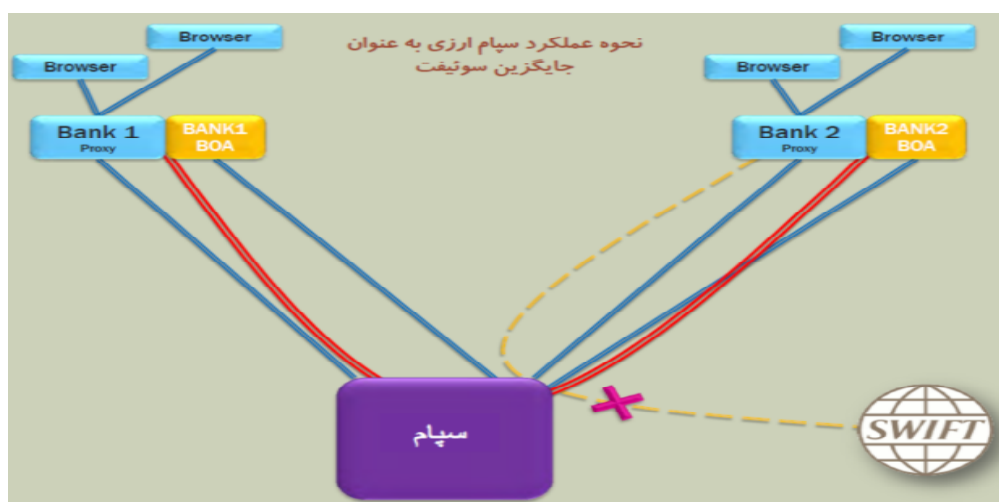
«سوئیفت» در دو مفهوم جداگانه به کار می‌رود؛ نخست؛ مجموعه‌ای از استانداردها و پروتکل‌ها به‌عنوان «زبان» مشترک مالی بین مؤسسات پولی، بانکی و مالی، صرفنظر از هویت ملی و زبان واقعی آنها که مفاهیم یکسانی را تعریف می‌کنند، به این بخش در اصطلاح فنی «استانداردهای سوئیفت»

۱. نامه ارسالی از سوی بانک مرکزی به مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۹۲.

۲. همان.

گفته می‌شود. منظور از مفهوم دوم؛ زیرساخت شبکه‌ای و پردازش در راستای تبادل واقعی پیام‌ها منطبق بر «زبان» مشترک است که از طریق سخت‌افزارها و کامپیوترها و شبکه‌هایی که بانک‌ها از طریق آنها می‌توانند پیام‌هایشان را مبادله کنند، عملیاتی می‌شود. مؤسسه سوئیفت در اصل مؤلفه دوم سوئیفت را ایجاد و پشتیبانی می‌کند. به عبارت دیگر منظور از استانداردهای سوئیفت «زبان مالی» است.^۱

شکل ۲. نحوه عملکرد سپام ارزی به عنوان جایگزین سوئیفت

مأخذ: رستمی، سامانه پیام‌رسانی الکترونیک مالی (سپام)، مسیر واحد دریافت و ارائه خدمات بانکی، ۱۳۹۱.

همان‌گونه که در شکل ۲ ملاحظه می‌شود؛ در سامانه سپام ارزی ارتباط مستقیم با سوئیفت قطع شده و این سامانه به عنوان مرکز ثقل و تمرکز ارتباطات بانکی محسوب می‌شود. در این سامانه به جای بانک‌های محوری و اصلی در سوئیفت با نمایندگان این بانک‌ها ارتباط بین بانکی شکل می‌گیرد. همچنین سایر بانک‌ها می‌توانند از طریق وصل به نمایندگان از خدمات بین بانکی بهره‌مند شوند. شایان ذکر است؛ سپام به دلیل نوع معماری خاص، قابلیت اتصال به شبکه‌های گوناگون مانند بورس را نیز داراست.

۲-۳-۵. خدمات قابل ارائه در سپام

خدمات قابل ارائه در سامانه سپام عبارتند از:

- تبادل تمامی پیام‌های استاندارد سوئیفت (FIN)،
- ارائه رسید مستند به فرستنده،

- محیط گزارش‌گیری جدولی و نموداری بسیار قوی و منعطف،
- اتصال به شبکه سوئیفت جهانی، اتصال به سایر شبکه‌های مالی و تشکیل CUG در شبکه داخلی.

در این سامانه بانک‌ها به‌عنوان عضو تعریف می‌شوند و اعضا، آزادانه به یکدیگر پیام ارسال می‌کنند. همچنین اعضا می‌توانند مشتریان پرتراکنش خود را به‌عنوان زیرمجموعه به بانک مرکزی معرفی کنند.^۱

۳-۵. نحوه تقسیم کار بین بانک‌ها و واحد نهادی (اپراتور)

- در سامانه سپام به منظور اجرای عملیات انتقال پیام برای هر بانک واحد نهادی (اپراتور) وجود دارد و وظیفه این نهاد و ارتباط آن با بانک بدین شرح است:
- هر بانک به محیط مخصوص خود دسترسی دارد، بدین صورت که محیط مجزای هر بانک توسط واحد نهادی ایجاد می‌شود.
- بین واحدهای نهادی هیچ راه ارتباط مستقیمی وجود ندارد و تنها نقطه ارتباط سرویس ارسال و دریافت پیام است.
- دسترسی هر اپراتور در محیط‌های مخصوص به او، محدود به اقدامات از پیش تعیین شده است و فقط پیام‌های مربوط به شعبه خود و آن دسته از پیام‌ها را که به کاربر اجازه داده شده است دربرمی‌گیرد.^۲

۶. مزایا و معایب عضویت در سوئیفت

در رابطه با عضویت در سوئیفت مزایا و معایبی وجود دارند که در بندهای ذیل بدان‌ها اشاره می‌شود:

۶-۱. مزایا

مزایای استفاده از سوئیفت عبارتند از:

الف) اطلاعات تبادل شده در بستر سوئیفت برای ردیابی مبادلات خاص قابل استفاده است. بدین صورت که اطلاعات سوئیفت از جمله شماره حساب، نام، آدرس، مقدار مبادله و مکان شعبات در اختیار مراجع قانونی، قضایی و امنیتی بین‌المللی برای مبارزه با تروریسم قرار می‌گیرد. همچنین این اعتقاد وجود دارد که ممکن است قطع دسترسی به سوئیفت منجر به انتقال ترافیک به شبکه‌هایی با امنیت

۱. حکیمی، ۱۳۹۱.

۲. رستمی، ۱۳۹۱.

کمتری شود که این امر تسهیل فعالیت مجرمان و تروریست‌های سایبری را در پی دارد.

ب) سوئیفت با برخورداری از محیطی مطمئن، سریع، استاندارد، قابل اعتماد و کم هزینه و با خطرپذیری پایین دارای مزیت ویژه در انتقال پیام و نرم‌افزارهای واسط ارتباطی در دنیای مالی است که ویژگی متفاوت به این سیستم داده است.

ج) پیام‌های منتقل شده از طریق سوئیفت برای طرح دعاوی در دادگاه‌های بین‌المللی، اسناد حقوقی دارند.

د) سوئیفت برای فرآیند گزارش‌دهی بانک مرکزی و درون‌سازمانی مفید است.

۲-۶. معایب

معایب استفاده از سوئیفت عبارتند از:

الف) اگر از قابلیت سوئیفت به جای وظیفه ذاتی خود، یعنی انجام خدمات انتقالات پیام‌های بازارهای مالی در سطح بین‌المللی، به‌صورت متناوب برای تحریم استفاده شود، به تدریج این سیستم از رسالت واقعی خود منحرف شده و به‌عنوان یک ابزار سیاست خارجی شناخته می‌شود. بنابراین به مخدوش شدن اعتبار آن می‌انجامد. علاوه بر این در صورتی که سوئیفت از رسالت واقعی خود منحرف شود و از اطلاعات کشورهای دیگر در راستای مقاصد جاسوسی استفاده کند این مسئله منجر به ایجاد یک رقیب برای آن می‌شود. در همین راستا بانک‌های مرکزی روسیه و چین در اقدامی پیشگیرانه در اندیشه توسعه یک شبکه جایگزین برمی‌آیند.

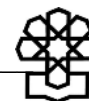
ب) دولت‌ها باید مراقبت زیادی برای استفاده از سوئیفت به‌عنوان ابزاری برای فشار مالی به عمل آورند. به منظور رفع آسیب‌های ناخواسته و حداکثرسازی مشروعیت این اقدامات، با هدف رصد اطلاعات مالی گروه‌های تروریستی، مناسب است فقط بانک‌هایی مورد هدف قرار گیرند که با این فعالیت‌ها در ارتباط هستند.

ج) سوئیفت یک نهاد همگانی است و استفاده از آن برای تحریم باید یک اقدام غیرعادی باشد و تنها در شرایط فوق‌العاده مد نظر قرار گیرد.

بحث و نتیجه‌گیری

با عنایت به مطالب عنوان شده می‌توان نتایج ذیل را ارائه کرد:

۱. سوئیفت یا انجمن جهانی ارتباطات مالی بین بانکی، به‌عنوان یک مؤسسه سهامی تحت نظارت قوانین بلژیک است که در آن هر یک از سهام‌داران به‌عنوان مالک و ناظر شرکت به شمار می‌روند. این

شرکت با برقراری محیط امن و سریع به تسهیل ارتباط بین فعالان مالی در جهان مبادرت می‌کند. ارائه خدمات مربوط به ارسال پیام برای بانکها، واسطه‌ها و نیز مدیران مرتبط در حوزه بازارهای پول و سرمایه و همچنین ایجاد خدمات زیرساختی برای نظام پرداخت، خزانه‌داری، اوراق بهادار و تجارت از وظایف سوئیفت عنوان شده‌اند.

۲. تعداد پیام‌های مبادله شده از طریق سوئیفت و تعداد اعضای آن به دلیل هزینه پایین مبادله، سهولت و امنیت در انتقال پیام، با سرعت قابل توجهی افزایش یافته است. در این میان، پیام‌های پرداخت و مبادله اوراق بهادار، بیشترین سهم از پیام‌های مالی مبادله شده را به خود اختصاص داده‌اند.

۳. سوئیفت از استانداردهایی صنعتی برای نقل و انتقال پیام‌های مالی استفاده می‌کند و پیام‌های تبدیل شده به استانداردهای سوئیفت، توسط سیستم‌های پردازش مالی معتبر، دریافت و پردازش می‌شود.

۴. گروه‌های سوئیفت به گروه‌های کاربران، گروه اعضای ملی و گروه مشاوره‌ای تقسیم شده است. اعضای سوئیفت به‌عنوان عضو سهام‌دار، عضو غیرسهام‌دار و عضو زیرمجموعه معرفی می‌شوند. همچنین سوئیفت در سه منطقه آمریکا، آسیا و اقیانوسیه، منطقه EMEA (شامل اروپا، خاورمیانه و آفریقا) سازماندهی شده است.

۵. پس از حملات ۱۱ سپتامبر سال ۲۰۰۱ میلادی، وزارت خزانه‌داری ایالات متحده و سازمان اطلاعات مرکزی آمریکا و دیگر سازمان‌های دولتی در این کشور، برنامه‌ای برای دسترسی به پایگاه داده سوئیفت با عنوان «برنامه ردیابی مالی تروریست‌ها» ارائه دادند. با اجرای این برنامه، آمریکا از این شبکه به منظور جاسوسی از مبادلات مالی بین اعضای اتحادیه اروپا استفاده کرد که در نتیجه آن، منجر به تفکیک پایگاه داده اتحادیه اروپا از آمریکا شد.

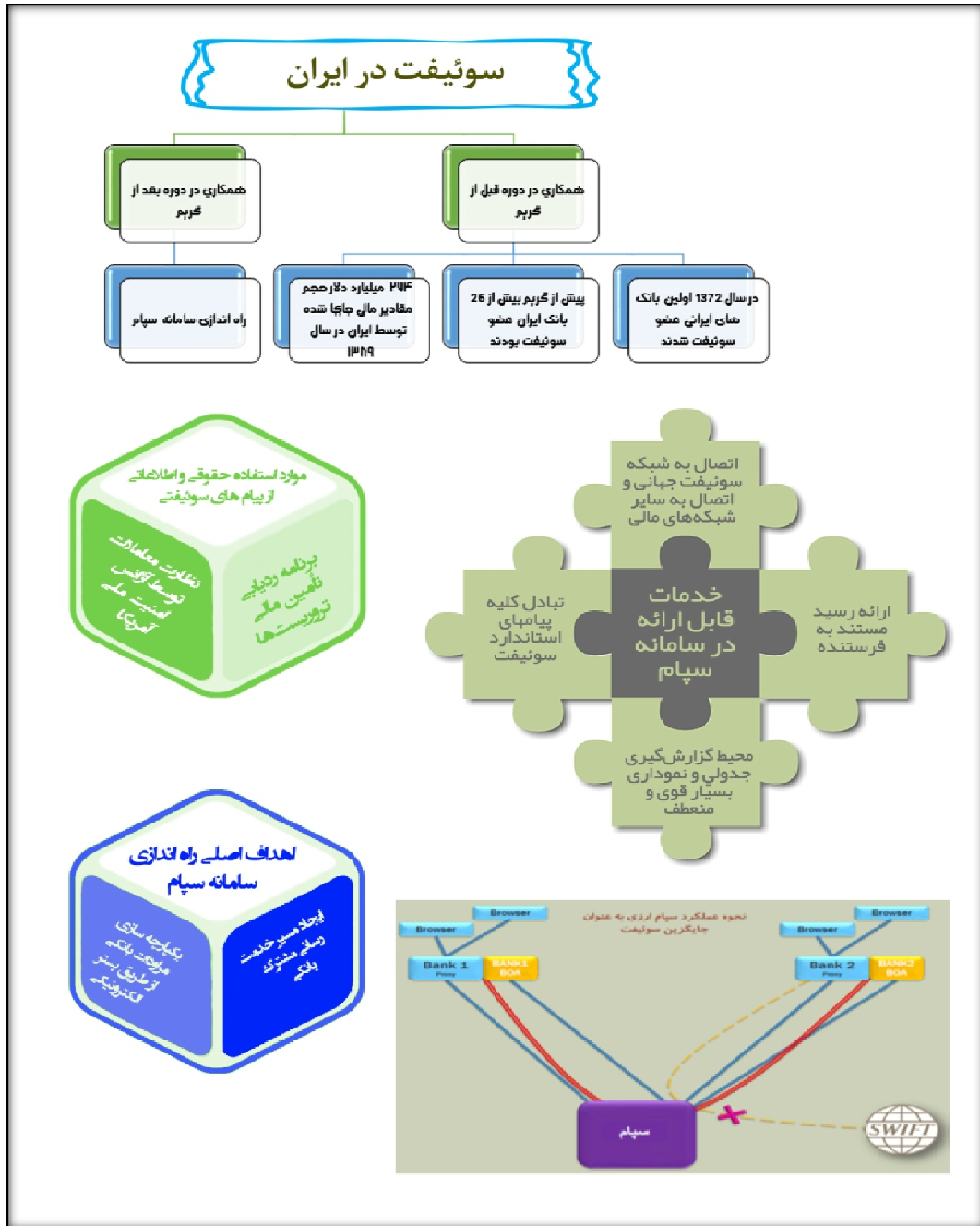
۶. در بهمن‌ماه ۱۳۹۰، در کمپینی از سوئیفت گروه وکالت اتحاد علیه ایران هسته‌ای، پایان دادن به تمام روابط خود با سیستم بانکی ایران، از جمله بانک مرکزی ایران را خواستار شد. بنابراین سوئیفت با معرفی نسخه جدیدی از نرم‌افزار، مانع در اختیار قرار دادن آن نسخه به بانک‌های ایرانی شد.

۷. پیش از وقوع تحریم در بهمن‌ماه ۱۳۹۰، تمامی بانک‌های کشور عضو سوئیفت بودند. اما به دلیل امکان رصد معاملات بانک‌های ایرانی توسط نهادهای خارجی و حفظ اطلاعات معاملات مالی بانک‌های داخلی، در راستای کاهش وابستگی بانک‌ها به سوئیفت و فائق آمدن بر فشارهای ناشی از تشدید تحریم‌های بین‌المللی، پردازش داخلی پیام‌های مالی بدون ارسال آن به سوئیفت، سامانه سپام در تاریخ ۱۳۹۱/۴/۱۱ به‌عنوان بخشی از نظام جامع، طراحی و پیاده‌سازی شد. سپام، دارای هسته مرکزی پردازش پیام‌های مالی ارزی بین بانکی با فرمت‌های استاندارد سوئیفت است. این سامانه از

«زبان» سوئیفت استفاده می‌کند، اما به مؤسسه سوئیفت وابستگی ندارد. این امر با بحث اقتصاد مقاومتی خصوصاً بند «۹» این سیاست‌ها سازگاری داشته و زمینه اصلاح و تقویت نظام مالی کشور را با هدف پاسخگویی به نیاز بانکی فراهم کرده است.

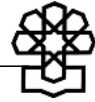
۸. سوئیفت به‌عنوان نهاد بین‌المللی ارائه‌کننده خدمات تسهیلگر مبادلات پیام‌های مالی در سطح جهانی و ایجاد امنیت در انتقال این پیام‌ها به‌عنوان سیستم قدرتمند و متمایز و مقبول و شناخته شده مطرح است. بنابراین استفاده از این نهاد بین‌المللی برای اعمال فشار و تحریم علیه برخی کشورها با مقاصد سیاسی و نامرتبط به حوزه این نهاد، به اعتبار و اعتماد این مؤسسه معتبر خدشه وارد ساخته و سبب شده کشورها برای اجتناب از آثار تحریم از سوی کشورهای ذینفوذ در این نهاد (ایالات متحده آمریکا و اتحادیه اروپایی) به فکر ایجاد و گسترش شبکه جایگزین شوند.

۹. به طور کلی به‌دلیل اینکه استفاده از امکانات سوئیفت در سطح جهانی به‌صورت روزافزون در حال افزایش است و کشورهای غربی در راستای نیل به مقاصد سیاسی خود از این ناحیه به اعمال فشار در ابعاد تحریم و منع استفاده از خدمات آن روی آورده‌اند، استفاده از تجربیات آن در ایران در راستای تقویت سیستم‌های جایگزین (مانند سپام) و قدم گذاشتن در مسیر اقتصاد مقاومتی اجتناب‌ناپذیر است. این ضرورت حتی پس از رفع احتمالی تحریم‌ها همچنان پابرجا خواهد بود. زیرا طبق بند «۹» سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی: «اصلاح و تقویت همه‌جانبه نظام مالی کشور با هدف پاسخگویی به نیازهای اقتصاد ملی، ایجاد ثبات در اقتصاد ملی و پیشگامی در تقویت بخش واقعی» یک ضرورت همیشگی است.

منابع و مأخذ

۱. حکیمی، ناصر و محسن، رستمی. سامانه پیام‌رسانی الکترونیک مالی (سپام)، مسیر واحد دریافت و ارائه خدمات بانکی، وبسایت پژوهشکده پولی و بانکی، سامانه همایش‌های بین‌المللی، سال ۱۳۹۱.
۲. سخنرانی دکتر بهمنی رئیس کل بانک مرکزی در مراسم افتتاح سامانه سپام، روزنامه دنیای اقتصاد، ش ۲۶۷۹، گروه بانک و بیمه، تاریخ ۱۳۹۱/۴/۱۲.
۳. نامه‌ارسالی از بانک مرکزی به مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در مورد تحریم سوئیفت در ایران، ۱۳۹۲.
4. Financial Sanctions, "The Pros and Cons of a SWIFT Response", Nov 22nd 2014, The Economist.
5. Lichtblau, Eric and Risen, James. "Bank Data Is Sifted by U.S. in Secret to Block Terror", New York Times, 22 June, 2006. Accessed 23 June, 2006.
6. Meyer, Josh and Miller, Greg. "Secret U.S. Program Tracks Global Bank Transfers", Los Angeles Times. 22 June, 2006. Accessed 23 June, 2006.
7. Simpson, Glenn R. "U.S. Treasury Tracks Financial Data In Secret Program", Wall Street Journal, 22 June, 2006. Accessed 22 June, 2006.
8. SWIFT By-laws – June, 2013.
9. SWIFT corporate rules.
10. <http://www.swift.com>.
11. www.sibos.com.
12. www.mis.boun.edu.tr.
13. <http://www.c۲۴.biz>.
14. <http://europeonthestrands.ideason europe.eu>.
15. <http://www.spiegel.de>.
16. <http://www.reuters.com>.
17. <http://www.banking.senate.gov>.
18. http://www.swift.com/about_swift/index.
19. http://www.swift.com/about_swift/company_information/swift_history.
20. http://www.swift.com/about_swift/company_information/swift_history?
21. http://www.swift.com/about_swift/company_information/swift_in_figures
22. http://www.swift.com/products_services/index
23. http://www.swift.com/about_swift/company_information/governance_at_swift
24. http://www.swift.com/about_swift/shownews?param_dcr=news.data/en/swift_com/2014/PR_swift_sanctions_statement.xml
25. http://www.swift.com/about_swift/company_information/oversight_of_swift
26. http://www.swift.com/about_swift/company_information/governance/oversight_of_swift
27. http://www.swift.com/products_services/by_type/applications/index
28. http://www.swift.com/products_services/by_type/messaging/index.
29. http://www.swift.com/products_services/by_type/messaging/fin
30. http://www.swift.com/products_services/a_to_z.
31. http://www.swift.com/about_swift/community/swift_user_categories
32. http://www.swift.com/about_swift/community/pmpg_mission.
33. http://www.swift.com/about_swift/legal/privacy_statement
34. <http://www.c۲۴.biz/what-is-swift>.
35. Source: www.mis.boun.edu.tr/tukel//BIS-_SWIFTnet
36. http://www.swift.com/news/press_releases/SWIFT_disconnect_Iranian_banks
37. http://www.reuters.com/article/Following_New_U.S._Sanctions_Against_Iran,_UANI_Calls_on_SWIFT_to_Sever_Ties_with_All_Iranian_Banks.
38. http://www.banking.senate.gov/Johnson,_Shelby_Hail_Committee_Passage_Of

Bipartisan Iran Sanctions Legislation.

39. <http://www.reuters.com/article/2012/02/17/us-iran-sanctions-swift>.
40. http://www.swift.com/news/press_releases/SWIFT_disconnect_Iranian_banks.
41. <http://europeonthestrand.ideasoneurope.eu/eu-us-agreement-on-swift-bank-data-transfer/>
42. <http://www.europarl.europa.eu/> SWIFT: European Parliament votes down agreement with the US, Justice and home affairs.
43. <http://www.spiegel.de/international/europe/problems-with-transparency-brussels-eyes-a-halt-to-swift-data-agreement>.
44. <http://www.spiegel.de/international/world/how-the-nsa-spies-on-international-bank-transactions>.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۴۱۹۸

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی کارکرد سوئیفت و ضرورت تقویت سیستم‌های جایگزین

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه بازارهای مالی)

تهیه و تدوین: رضا علیزاده قره‌باغ

گرافیک اطلاع‌رسان: آرمین مصطفی‌زاده

ناظر علمی: صمد عزیزنژاد

متقاضی: الیاس نادران (نماینده مردم تهران، ری، شمیرانات و اسلامشهر)

اظهار نظرکنندگان خارج از مرکز: اکبر کشاورزبان پیوستی، فتح‌اله تاری

ویراستار ادبی: قاسم میرخانی

واژه‌های کلیدی:

۱. سوئیفت
۲. شرکت
۳. پیام مالی
۴. تحریم
۵. بانکداری
۶. سپام - اقتصاد مقاومتی

تاریخ انتشار: ۱۳۹۳/۱۲/۲۵